

Martin Kolář :

„Adamité v Čechách.“

Otiskují neznámý dosud článek zvěčnělého historika táboorského profesora Martina Koláře jako důležitý doplněk ke „Sborníku“ jeho prací, který vydán byl redakcí prof. Dr. Jana Koláře a nákladem musea táboorského r. 1924.

Článek napsán jest asi v březnu r. 1879 pro přednášku „O Adamitech“, kterou měl prof. Martin Kolář v Klubu přátel věd a umění v Táboře dne 5. dubna zmíněného roku. Uveřejňuji jej věrně dle rukopisu, jež jsem v minulém roce našel ve staré registratuře musejní.

Dr. František Kroupa.

Navštíví-li cizinec Tábor, po prvé se táže domácích, zdali památky zbyly v našem městě po Žižkovi, po Prokopovi Velkém a po Adamitech. A není divu, že po takových předmětech na Táboře pátrá, jméno našeho města a jména Žižka, Prokop Velký a Adamité od sebe nerozlučitelná jsou. Podívejme se jen na erb města v sále naší radnice umístěný a v letech 1515 a 1516 z kamene ozdobně zhotovený, nespatřujeme v rámci jeho Jana Husa a Jeronýma na hranici vyobrazené a Adamitu, jenž Adamitku kolem pasu objímá, z druhé pak strany Prokopa Velkého s mečem a Žižku s palcátem? Umělec sám erb města vyzdobil nej památnějšími obrazy z jeho dějin slavných a bylo by potomků nechvalno, aby světových dějin rodného města neuměli přichozím vyložiti. Hodláme dnes poněkud blíže na Adamity se podívat a co nám ve známost o nich vešlo ze všech známých posud pramenů, s našim obecnstvem sděliti.

Když předkové naši na ssutinách města Hradiště Sezemova nové město Hradiště hory Tábor zakládali, zakládali zároveň dle svého mínění na ssutinách veškerého řádu náboženského a politického tehdejší Evropy novou říši s novým městem Jerusalemem, kde očekávali skonání věku a vyplnění všeho zlého na světě. Kristus Pán, jak kněží táborští učili, tělesně v osobě své s nebes sestoupí, aby království zde na zemi přijal a učině velikou večeri choti své církvi svaté jako král stoupě mezi hodující, všecky, jenž roucha svatebního míti nebudou, se všemi jinými zlými uvrhne v zevnitřní temnosti. Kdož budou v tu dobu ještě živi zastáni, ti v těle ještě v oblaky a v povětří Kristu v půtku vytrženi budou a svatí jako Hus z mrtvých vstanou. Sám Kristus bude té doby kralovati, lidé budou přivedeni ve stav nevinnosti jako Adam v ráji a nebudou nikdy lačniti ani žizniti ani které bolesti míti budou tělesné neb duchovné, aniž budou kdo trpěti které protiventství. Manželové budou ploditi dítky bez hříchu prvorozeného a manželky roditi budou děti bez bolestí. A poněvadž nebude v ten čas na světě žádného pohoršení, nebude ani potřebí přijímati svátost těla a krve boží, neb novým andělským obyčejem spaseni budou lidé. Ani jeden druhého bude co učiti ani knih neb písma ani bible bude potřebí, neb zákon boží bude na srdci každému napsán a všichni budou rovni bratři a sestry. Veškeré svátosti pominou a veškerá bohoslužba i

všecko svěcení, modlení a postění, když Bůh sám sestoupí a nebeské království na zemi zde založí.

Aby hodnými se stali říše této nebeské na zemi, Táboři, jak na horách kde se scházivali, tak zde v městě, kde pevnou tvrz postavili sobě a svému novému učení, veškeré jmění měli společné a do kádě na náměstí ukládali, odkudž jim kněží zase na potřeby peníze vydávali, na zvláštní jmění byl smrtelný hřích ustanoven. Bojovnými výpravami svými Táboři, jak jsme spočátku řekli, připravovali příchod Kristův a novou jeho říši, protivníci zákona božího měli zbiti býti mečem neb ohněm a zlořečen byl ten, kdo meči svému zabraňoval krve prolévati božích nepřátel. Bratří Táborští domnívali se býti božími anděly pomsty, aby vyháněli všechna pohoršení a zlosti z Kristova království, protož bez rozpaků vůkol pálili města, hrady, vsi a tvrze, které se jim nepodaly a kostely, kaple a kláštery jako modloslužebné kazili.

Horoucí nadšení, se kterým bratří Táborští bez rozdílu stavu, stáří, povolání a pohlaví do boje na život a na smrt se ubírali proti protivníkům zákona božího, neminulo se štěstím válečným i v boji proti přesile desateronásobné. Vítězství u Sudoměře nedaleko Písku, na Žižkově u Prahy, uhájení města Tábora proti panu Oldřichovi z Rosenberka, bitva před Vyšehradem a dobytí nescíslných měst, hradů a tvrzí v Čechách v zápětí jednoho roku za sebou následovaly a drahý počet měst královských po celých Čechách v pevný spolek s Táborem vešel, tak že Tábor i samu Prahu, máti měst, slávou svou na větší dobu zastínil. Učení o skonání světa nestačilo na delší dobu praktickým potřebám republiky Táborské a s rostoucí mocí její též nevyhnutelnost pevné vlády a ústrojí státního se dostavila, aby ve všem všudy odolala obec božích bojovníků četným nepřátelům domácím i zahraničním. Hned, když město své založili, zvolili si Táboři čtyři zemany, Mikuláše z Husi, Jana Žižku z Trocnova, Chvala Řepického ze Sudoměře a Zbyňka z Buchova, kterých poslušni býti měli všichni ti, kdož k Táborům se přiznávali. V září roku 1420 zvolen za biskupa na Táboře Mikuláš Pelhřimovský, aby přihlížel nejen k časným potřebám kněží, nýbrž i k učení a kázání jejich. Ano o sv. Havle uloženo všem obcem Táborským i řádné placení obyčejných ourokův a daní do společné kasy, jakkoliv původní učení Táborské zřejmě pravilo, že v čas skonání světa všichni úrokové a daně přestanou ani jeden druhého bude k čemu nutiti. Další taková zřízení světská přivodila neshody a ku dvojení a drobení se stran na Táboře příčinu zavedla. Kněz Martinek Houska příjmím Loquis z Moravy jal se šířiti učení pikhartské, že ve svátosti oltářní chléb a víno nejsou nic než pouhá znamení těla i krve Kristovy a kázal laikům bráti chléb posvátný do rukou a děliti mezi sebou. I jat jest od pana Oldřicha Vaváka z Hradce a vsazen do věže dne 29. ledna 1421, odkudž když propuštěn byl na přimluvu Táborských, počal znovu hájiti toto své učení na Táboře, až i Mikuláš Pelhřimovský a M. Jičín o pomoc proti takovému neřádu do Prahy se utíkali. Učení Martínkova následovali kněží: Petr Kániš, Jan Bydlinský, Bartoš, Mikuláš slepý a Tršáček a byli s Martínkem a se svou stranou až na 300 osob počtem z Tábora vypuzeni. Nejprve se stěhovali do Příběnic hradu i podhradí, kde nepoctivě se scházeli, až i nazí běhali. Neb jsou již někteří smyslů zbyli, protože se mnoho postili, chtějíce, aby jim Bůh svou vůli zjevil, ano je byl ďábel přeloudil. Žižka přikvapil na tuto zprávu z Prahy a kněží Táborští

pozvali k sobě Martinka z Příběnic a hádali se s ním tak dlouho, až ho k odvolání některých článků přemluvili, takže jako kající hříšník musil v kostele státi a na kazatelnicí bludy své odvolati. Stoupenci jeho, kteří příkladu jeho následovati nechtěli, vyhnáni jsou z Příběnic a roztrousili se v lese na půlnočním břehu řeky Lužnice naproti Dražicům, snad tam, kde pod vesnicí Zahradkou nad mlýnem Kvěchovým jistému lesu „na ohrazení“ již od 15. století se říká a kde skutečně podnes val z kamene a země nanesený v obdélném čtverci se spatřuje a kromě toho místa více valů z kamene a ze země nanesených tam najdeš. Žižka, když to zvěděl, zajímav je do Klokot přivedl, kde opět s nimi dlouho pracováno, aby bludů svých se odřekli a když nechtěli, v ty dny před sv. Jiřím r. 1421 asi 24 osob spáleno jest, mezi nimi Petr Kániš. S radostí a s úsměchy šli do ohně, honosíce prý se, že ještě téhož dne s Kristem hodovati budou v nebesích. Martinek Loquis odebíraje se potom z Čech do Moravy byl v Chrudimi jat a arcibiskupovi Kunrádovi z Vechty na Roudnici vydán, zde na rozkaz Pražanů v sudu upálen jest, když učení své odvolati nechtěl 21. srpna 1421.

Upálením Kániše a Martinka stoupenci jejich nedali se zastrašiti, ano šli dále ještě až do nejkrajnějších výstředností učení svého. Netřeba uvozovati podobnou křesťanskou sektu bratří a sester svobodného ducha, kteří ve XIII. stol. ve Francii a Itálii a i v Němcích podobné prostopášnosti jako naši Adamité provozovali, za heslo si obravše větu, že b ů h j e s t v š e, c o k o l i j e s t, na kterém základě se domnívali, že člověk nehřeší, pokudkoli v jednobytosti s bohem zůstáváje nedělí se sobecky od přírody čili od celku všehomíra, že všecky popudy přírodní jsou božské pokud vedou ke spojování a ne k různění, bezbožnosti neviděli leda v osobování, protož bylo jim vše svaté, pokud bylo obecné, i ženy a tak zaváděli komunismus na stupni nejvyšším. Nepustíme-li s očí původní učení tábořské, jehož hlavní články jsem napřed uvedl, seznáme do podrobná, když sledovati budeme učení Adamitů, že nic jiného neučili, než že došli do nejkrajnějších konců původního učení na Táboře. Petr Kániš byl předním původcem sekty Adamitů, poněvadž ho Ježíšem, synem božím jmenovali a sedlák jakýsi jménem Mikuláš hlavním nauky té hlasatelem, poněvadž ho Mojžíšem nazývali a za správce všeho světa měli, pročez mimo Adamníky nebo Adamity též Mikulášenci výstřední tuto sektu Tábořskou nazývali.

Nešťastní tito bludaři, odřekše se konečně nejen všeho křesťanství ale všeho pozitivního náboženství vůbec, věřili a povídali, že není boha ani čerta leda v dobrých a zlých lidech; proto majíce sebe samy za syny boží a ducha svého za boha svatého, zamítali všechna přikázání a všechny knihy vůbec, jelikož nosili prý sami zákon boží psaný v srdcích svých. Jsouce pak účastni ducha svatého pravili, že neumrou na věky a Krista bratrem svým nazývali. Modlitba jejich byla: „Otče náš, jenž jsi v nás, osvět nás a buď vůle tvá.“ Články tyto vyloží se zcela dobře z původního učení tábořského, jež příchod Kristův na zem a obnovení jeho království na zemi hlásalo, dále zamítání bible a každého učení a došli cestou tohoto učení, které hlásalo z mrtvých vstání mrtvých a nanebevstoupení živých konečně k té výstřednosti, že sebe za nesmrtelné měli.

Vše, cokoli měli Adamníci, bylo jim obecné, aniž kdo co svého vlastního míti směl a proto měli i ženy společné, někteří také pokoušeli se cho-

diti nazí, přičítajíce si rajskou nevinnost. I toto učení jest posledním koncem původní nauky tábořské - „na Táboře není nic mé a nic tvé.“ Nahotu svou dovozovali rajskou nevinností, která za říše Kristovy na světě bude.

Sídlo mrzkých těchto šilenců bylo dle Palackého mezi Hradcem Jindřichovým a městem Veselím blíže městečka Stráže nebo vesnice Valu, soudil bych však spíše že u Stráže dle staré básně o naháčích, která praví:

„Tehdá jini, kteří utekše zůstali,
na Valovský les se brali,
blíž od Stráže na jednom ostrově byli
a tu se byli ohradili.“

Jest ovšem také podání mezi lidem, že tam, kde nyní osada Ostrov řečená jest blíže Hamru a Valu, tam že Adamité sídleli, ale osada tato jest v příliš otevřeném kraji, než aby tam dlouho se byli mohli Adamníci udržeti a dále Valovský les od vesnice Valu na východ se táhne, kdežto Ostrov severozápadně od Valu leží. Pravdě nejpodobněji hledati sluší to místo v končinách mezi Novosedly a Jemčinou, loveckým zámekem hraběte Černína, kde Nežárka z lesnatých, vysokých břehů vychází v rovinnu dosti značnou.

Tam ohradivše se pevně, ačkoli počtem byli nehojní, mnohé přece škody činili pleněním ukrutným a vražedným po celém okolí, jmenovitě zbojnými outoky do Veselí, Stráže, Pleši, Řečice. Ohavností a ukrutností takových snášeti nemoha Žižka s lidem Oldřicha ml. z Hradce a pánů ze Stráže poslal hejtmana svého Bořka Klatovského a celkem 400 oděnců ku konečnému jich vyhlazení. Bránili se zoufalci udatně na svém ostrově, ba zuřivě, že pobili netoliko množství nepřátel, ale i samého Bořka zabili, ale konečně přemoženi byvše usmrceni a vyhlazení jsou všichni mečem nebo ohněm dne 21. října 1421.